

A NAT az oktatáskutató szemszögéből

Miképpen fogadják a pedagógusok, az iskolafenntartók, a szülők, az iskolák a NAT legújabb változatát, illetve a minisztérium közoktatási törvényt módosító javaslatát? – ezekre a kérdésekre keresett választ Pócze Gábor, az Országos Közoktatási Intézet Iskolafejlesztési Központjának tudományos munkatársa. Az e témáról szóló tanulmánya hamarosan megjelenik az Új Pedagógiai Szemlében, most azonban a Köznevelés olvasóit tájékoztatja az idevágó legfontosabb észrevételeiről.

– Azt már tudjuk, hogy a legélesebb viták az iskolaszervezetről zajlanak. Számított rá?

– Igen, ám meglepett az a vehemencia, amellyel támadják az iskolaszervezet tervezett változásait. Főként azért, mert az iskolaszervezet nincs olyan szoros kapcsolatban a alapanttervvel, mint amilyenek például a szakszervezet feltünteti. Nem a NAT okozza az iskolaszervezeti változásokat, ezt az iskolahasználók megváltozott szokásai kényszerítik ki. A közoktatási törvényt módosító javaslatokban sem szerepel kizárólagos iskolaszervezet, a fenntartó joga eldönteni, milyen iskolát finanszíroz. Független a NAT-tól a gyermeklétszám csökkenése is – 2000-re 57 000-rel lesz kevesebb a 6-18 évesek száma –, mely szintén előidézője lehet iskolaszervezeti átalakulásoknak. Létszámcsökkenés esetén a pedagógusok tehát olyan iskolaszervezeteket igyekeznek kialakítani, amelyek révén fenntartható az iskola működése. Jelenleg a legnagyobb harc a 10-16 éves korosztályért folyik. Az iskolafenntartónak dönteni kell, milyen iskolát, iskolákat fizet a településen. Olyat, amelyben a nyolc helyett tizenkét osztályos iskola lesz, vagy olyat, amelyben hat vagy nyolcosztályos gimnáziumban tanulnak a mostani felső tagozatosok?

– Az önkormányzati és a közoktatási törvény is helyi döntésre bízta az iskolaszervezetet. Mi várható a NAT bevezetése után?

– Eddig az iskolafenntartók nem foglalkoztak tartalmi kérdésekkel. A NAT bevezetése után az iskolák pedagógiai programot készítenek – eddig munkatervet csináltak! –, melynek megvalósítását a fenntartó finanszírozza. Mielőtt igent mondanának a képviselő-testületek egy-egy iskola költségvetésére, meg kell ismerniük az intézmény programját, ugyanis a programot fogják finanszírozni. Egy nagyobb település önkormányzata vélhetően nem fog párhuzamos iskolákat működtetni, mint eddig, és az sem lesz számára mind-egy, melyikben mit tanítanak. Meg kell vizsgálniuk

például, hogy a benyújtott program tartalmazza-e az alpműveltségi vizsga letételéhez nélkülözhetetlen tananyagot. Figyelni kell arra, miképpen épülnek egymásra, miként kapcsolódnak egymáshoz a település különböző iskolái. Vélhetően csak kevés helyen lesz olyan erős az önkormányzat, hogy finanszírozni tudja a tizenkét évfolyamos iskolát és a nyolcosztályos gimnáziumot is.

– Képesek szakszerű döntést hozni a jobbára nem oktatási szakemberekből álló képviselő-testületek?

– Ha nem, akkor kérhetik a szakmai testületek véleményét, állásfoglalását.

– A szülők sem fogadták kitörő lelkesedéssel a NAT-ot, a törvényt módosító tervezetet. Miért?

– Az átlagos szülő eddig a benyomásai szerint, rokonaitól, ismerőseitől kapott tanácsok alapján választott iskolát a gyerekének. Nem volt számára is érthető nyelven írt program, aminek alapján megalapozott döntést hozhatott volna. Ezentúl lesz, hiszen a NAT bevezetését követő harmadik évben már minden iskolának kötelező lesz elkészítenie a pedagógiai programját. Ez a fenntartói finanszírozás alapja, és ennek alapján dönthetnek a szülők, melyik iskolába iratják be a gyereket. A programot ugyanis nyilvánosságra kell hozni, ki kell függeszteni az iskolában.

– És ha a szülő ismeri a programot, meg is követelheti annak végrehajtását?

– Természetesen. Ha például a programban szerepelt a napközi, a német nyelvi szakkör, akkor ez nem maradhat el. Ha mégis, akkor a szülő nem a tanárt, az iskolát okolja majd, hanem a fenntartót, hiszen jóváhagyta a programot, és most nem ad rá pénzt.

– Kevesebbszer kerül majd vádlottak padjára a tanár, az iskola?

– Minden bizonnyal. Egyébként a fenntartó is rákényszerül arra, hogy csak finanszírozható programot hagyjon jóvá. Régen a fenntartó azt mondta az iskolának, hogy x forinttal csökkentheti a költségvetést, az iskola takarékoskodjon. Erre az

igazgató összevont napközis csoportokat, vagy megszüntetett néhányat, nem indított annyi szakkört, mint egy évvel korábban, kevesebb krétát vásárolt stb. Ez az idő elmúlt. Meg kell mondania – a program alapján –, hogy mennyiért milyen pedagógiai szolgáltatást kér az iskolától. Ez tisztább viszonyt teremt a fenntartó és az iskola között. A szülő számára is egyértelműbb helyzetet teremt. Hiszen a szülő választópolgár. Ha az önkormányzat miatt nem haladhat az iskola a szülőnek is tetsző program szerint, ennek politikai következménye lehet, legkésőbb a választáskor. Nem szavaz majd a régi, az iskolai programot visszafogó képviselőkre.

– Említette, hogy a pedagógiai programban a szülő nyelvén kell tájékoztatni a szülőt. Ez mit jelent?

– A szülő nem köteles ismerni a mi pedagógiai tolvajnyelvünket. Számára egyértelműen, nagyon világosan kell leírni, elmondani, mit tartalmaz az iskola programja. Erre a feladatra fel kell készülniük a tanároknak. Van rá három év. Ennyi idő alatt a tanár elsajátíthatja a szülői felvilágosítás technikáit. Például tudnia kell elmondani, hogy a közepes, a négyes tanulónak melyik program lesz a jó, hogyan segíti elő a gyerek fejlődését.

– Verseny alakulhat ki az iskolák között?

– Ma is van verseny. Azok az iskolák, amelyek nem várják meg a három évet, hanem a NAT bevezetése után – akár ezt meg se várva – elkészítik a programjukat, szinte behozhatatlan előnyre tesznek szert a többiekhez képest. Mire a várakozó állásponton levő testületek felébrednek, náluk már fut a program, van kellő tapasztalatuk, vonzó lesz az iskolájuk.

– A NAT bírálói közül sokan hiányolják a hazafias nevelést, a Himnuszt, a Szózatot. Ez se érte váratlanul?

– Nem, hiszen nincs olyan tanterv, amely a társadalom minden rétegében elégedettséget váltana ki. A magyar közgondolkodásban rendkívül mély gyökerei vannak a

közvetlen, direkt tantervi szabályozásnak. Egy tananyag tantervbe kerülése nem jelent százszázalékos garanciát a megtanítására. És fordítva: ami nincs a tantervben, azt nem biztos, hogy nem tanítják az iskolában. Mindig a különböző lobbyktól függ, mi kerül be vagy mi marad ki a tantervből. Most a tananyag felét a tanárok válogatják, nem kell tehát mindennek benne lennie a tantervben. A helyi tantervekbe mindazt beilleszthetik, amit józnak látnak, amit az iskolafenntartók, a szülők, a különböző társadalmi rétegek kérnek. Magyarországon eddig ha valaki bírálta a tantervet (hiányolt belőle vagy oda nem illoének vélt valamit), akkor a nyilvánosságot használta fel (újságok, rádió, televízió), a szakértőkhöz fordult (minisztérium, OPI), vagy a tankönyveket vette célba. A NAT érvénybe lépésétől megváltoznak a támadási, érdekérvényesítési stratégiák és célpontok. (Kivéve a tankönyvet, mely a tantervi ismeretek legközvetlenebb közvetítője). Persze, ehhez jó tankönyvet kell írni, és el kell tudni fogadtatni. OPI nincs, a többi szakértői szervezet és a minisztérium útján már nehéz befolyásolni a tanítandó tananyagot. Sokkal inkább a pedagógus szakmai körökön keresztül. Ha történelmi témáról van szó, akkor a Történelemtanárok Egyesülete révén, hiszen az új helyzetben a pedagógust kell megnyerni, aki a helyi tantervben szerepeltetheti a szakmai testülete által is ajánlott tananyagot. És a pedagógus az, aki a szülővel el tudja fogadtatni azt, így a szakma és a felhasználó között is létrejöhet egy párbeszéd a tananyagot illetően. És sok más tekintetben is, mert a NAT csupán orientációs értékű a helyi tantervhez képest.

NOVÁK GÁBOR

Zánkai rendezvények

A zánkai Gyermeküdülőcentrum április és május hónapban több rendezvényre is várja az érdeklődő fiatalokat és felnőtteket. Április 27–29-én a magyar-osztrák sportturisztikai és sportrekreációs konferencia, május 1-jén a középiskolás szakácstanulók részére meghirdetett II. országos kiskukta főzőverseny, május 1–13. között a női ifjúsági sakk Európa-bajnokság kerül megrendezésre. Érdeklődni lehet a (87)-368-440-es telefonszámon.